

Згода іншого з подружжя передбачається до того часу, поки не буде доведено протилежне;

2) по-друге, у випадках, передбачених законом, для здійснення певних юридичних дій потрібна воля подружжя. Це пояснюється тим, що річ належить подружжю на праві власності без визначення часток, тому розпорядження здійснюється в обсязі речі у цілому, а не її окремої частки [3, с. 60].

Вважається, що для розпорядження майном необхідна згода обох із подружжя. Така згода в одних випадках презюмується, а в інших — має бути висловлена в певній передбаченій законом формі [4, с. 65].

У випадку набуття корпоративних прав одним із подружжя на підставі внесення до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу як вкладу об'єктів права спільної сумісної власності під час створення юридичної особи жодних правочинів не вчиняється. Відповідно, буде вважатися, що об'єкти права спільної сумісної власності передані до статутного капіталу за взаємною згодою подружжя. У даному випадку вважатиметься, що той із подружжя, хто став учасником юридичної особи корпоративного типу, передав об'єкти права спільної сумісної власності за згодою іншого з подружжя. Тобто діє презумпція згоди подружжя, яка поширюється на володіння, користування та розпорядження майном у цілому. Вважається, що будь-які дії одного з подружжя щодо розпорядження об'єктами права спільної сумісної власності з моменту реєстрації шлюбу будуть вважатися такими, що вчинені за згодою другого з подружжя, в тому числі і передання спільного сумісного майна до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу.

Верховний Суд України в Постанові від 19 лютого 2014 року у справі № 6-5цс14 за позовом про визнання правочину недійсним та скасування державної реєстрації змін до статуту підприємства зазначив: «Відповідно до ч. 1 ст. 65 СК України дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою.

Одним із видів розпорядження власністю є право власника використовувати своє майно для здійснення господарської діяльності» [5].

Якщо ж звернутися до набуття корпоративних прав одним із подружжя на підставі цивільно-правових договорів, то тут ситуація дещо складніша, оскільки виникає питання, чи потрібна письмова згода подружжя під час укладення одним із подружжя, до прикладу, договору купівлі-продажу

корпоративних прав, якщо останній виступає покупцем. Адже цілком імовірно, що набуття корпоративних прав за договором здійснюється за рахунок майна, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності.

У відповідності до ст. 328 ЦК України право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів. Право власності вважається набутим правомірною, якщо інше прямо не впливає із закону або незаконність набуття права власності не встановлена судом.

У відповідності до ст. 65 СК України під час укладення договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Дружина, чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її, його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового.

Під час укладення договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. У цій нормі — не лише презумпція згоди другого з подружжя, а й своєрідне законне представництво чоловіком, дружиною другого з подружжя як співвласника [6, с. 463]. Згода як правомірна дія визначається як одностороннє волевиявлення суб'єкта сімейних правовідносин, що свідчить про схвалення вчинення іншим суб'єктом сімейних правовідносин юридично значимих дій і настання відповідних наслідків [7, с. 11]. Можна сказати, що згода є дією одного з подружжя на схвалення будь-яких дій іншим із подружжя.

З аналізу норм ст. 65 СК України випливає, що законодавець виділив види правочинів, щодо яких повинна бути надана згода одного з подружжя: правочин, який виходить за межі дрібного побутового; правочини стосовно цінного майна; правочини, що потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації.

Що стосується договорів, пов'язаних із набуттям одним із подружжя корпоративних прав, то вони однозначно виходять за межі дрібного побутового правочину. Із цього випливає, що дружина та чоловік можуть звернутися до суду про визнання такого договору недійсним у силу ст. 65 СК України. Крім того, такі договори можуть укладатися і з приводу цінного майна. Відповідно, вклад до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу може формуватися за рахунок майна, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, і крім того, є для подружжя чи одного з них цінним.

З урахуванням ст. 208 ЦК України, що визнає, які правочини належить вчиняти в письмовій формі, можна зробити висновок, що договір, пов'язаний із набуттям корпоративних прав, повинен бути вчинений у письмовій формі. Крім того, щонайменше, з аналізу ст. 65 СК України випливає, що під час укладення правочинів, пов'язаних із набуттям одним із подружжя корпоративних прав, повинна надаватися згода одного з подружжя. І така згода в першу чергу повинна бути письмовою. Відсутність такої згоди буде беззаперечною підставою для звернення до суду про визнання договору недійсним.

Відповідно до ч. 2 ст. 65 СК України дружина, чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її, його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового. Т.В. Боднар вважає, що таким чином, відповідно до ч. 2 ст. 65 СК України відсутність згоди іншого з подружжя слід вважати єдиною підставою визнання недійсним договору щодо розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, укладеного одним із подружжя [8, с. 81].

На практиці договори, пов'язані з набуттям (відчуженням) корпоративних прав, укладаються без згоди іншого з подружжя, хоча вони виходять за межі дрібних побутових правочинів. Це пов'язано з тим, що спеціальне законодавство не вимагає згоди іншого з подружжя на укладення таких договорів. Однак законодавство надає можливість іншому з подружжя звернутися з позовом до суду про визнання договору недійсним. Під час поділу спільної сумісної власності такі позови є особливо поширеними.

Згідно із ч. 1 ст. 215 ЦК України підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою, третьою, п'ятою та шостою статті 203 цього Кодексу. Відповідно до ч. 1 ст. 203 ЦК України зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

Згідно із ч. 2, 3 ст. 215 ЦК України недійсним є правочин, якщо його дійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається. У випадках, встановлених цим Кодексом, нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним. Якщо дійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сто-

рін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин).

Згідно із ч. 4 ст. 369 ЦК України правочин щодо розпорядження спільним майном, вчинений одним із співвласників, може бути визнаний судом недійсним за позовом іншого співвласника в разі відсутності у співвласника, який вчинив правочин, необхідних повноважень.

Абз. 4 ч. 26 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» № 9 від 06 листопада 2009 року [9] містить таке положення: якщо предметом правочину є майно, яке належить особам на праві спільної сумісної власності, інші співвласники відповідно до частини другої статті 369 ЦК до участі у справі не залучаються, оскільки правочин щодо розпорядження спільним майном вважається вчиненим за згодою всіх співвласників. За відсутності такої згоди інші співвласники відповідно до частини четвертої статті 369 ЦК можуть пред'явити позов про визнання такого правочину недійсним.

Статтею 216 ЦК України визначено, що недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

У разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні в натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає в користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, – відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

Вищенаведене ще раз підтверджує необхідність отримання згоди під час укладення цивільно-правових договорів, пов'язаних із набуттям корпоративних прав одним з подружжя. Крім того, останнім часом суди ухвалюють рішення, згідно з якими відсутність письмової згоди сама по собі не може бути підставою для визнання договору, укладеним одним із подружжя без згоди другого, недійсним [10, с. 121]. Така ситуація ставить того з подружжя, який не є стороною договору, у ще більш не вигідне становище.

Згідно із ч. 3 ст. 65 СК України для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово. Згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) дер-

жавної реєстрації, має бути нотаріально засвідчена. Законодавець не встановлює норми щодо обов'язкового нотаріального посвідчення договорів на відчуження корпоративних прав, крім випадків, передбачених статутом чи за домовленістю сторін договору. На нашу думку, договір на відчуження корпоративних прав обов'язково повинен бути нотаріально посвідченим, що детальніше буде розглянуто в підрозділі 3.1. цієї роботи.

У випадку нотаріального посвідчення договору на відчуження корпоративних прав той із подружжя, який виступатиме набувачем за договором за рахунок майна, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, повинен отримати нотаріально засвідчену заяву про надання згоди від іншого з подружжя.

У відповідності до п. 4.2. Глави 1 Розділу II Наказу Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року «Про затвердження порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» під час посвідчення правочинів щодо розпорядження спільним майном подружжя, якщо документ, що посвідчує право власності, оформлений на ім'я одного з подружжя, нотаріус вимагає письмову згоду іншого з подружжя. Справжність підпису другого з подружжя на заяві про таку згоду має бути нотаріально засвідчена [11].

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо посвідчення договорів купівлі-продажу частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю нотаріус під час посвідчення договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства з метою визначення правового статусу майна перевіряє наявність згоди другого в разі набуття частки за кошти, що є спільною сумісною власністю подружжя. У разі якщо частка у статутному капіталі товариства придбавається одним із подружжя, то нотаріусом вимагається згода другого з подружжя на придбання за рахунок спільних грошових коштів [12, с. 4–10].

Така заява з вираженням згоди є простим юридичним фактом, у результаті якого не створюються нові права та обов'язки для жодного суб'єкта. У цьому випадку спільне сумісне майно розглядається як неподільна річ, і співвласник надає згоду на відчуження частини у праві власності на цілу річ [13, с. 163].

Під час укладення договорів така згода буде обов'язковою і свідчитиме про те, що інший із подружжя був ознайомлений з умовами договору та погодив передання за договором майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності. Отримання такої згоди зменшить визнання таких

договорів недійсними у судовому порядку, адже дуже часто один із подружжя просить визнати такий договір недійсним на тій підставі, що не володів інформацією щодо укладення такого договору або ж взагалі був проти. Крім того, наявність згоди буде означати, що той із подружжя, який не є набувачем, за договором ознайомлений із правовими наслідками укладення такого договору. А саме з тим, що корпоративних прав за договором він не набуває, оскільки такі права є суб'єктивними правами учасників корпоративних відносин, а набуває право вимоги, яке може бути реалізоване під час поділу спільної сумісної власності подружжя. І жодної згоди на подальше здійсненні корпоративних прав тим із подружжя, який є учасником, не буде вимагатися.

Питання згоди подружжя щодо вчинення правочинів, пов'язаних із набуттям корпоративних прав, заслуговує особливої уваги. Абсолютна визначеність цього питання допоможе уникнути порушень і зловживань правом другого з подружжя. Інший із подружжя виступає дещо слабшою стороною у відносинах, які складаються в такому випадку, а тому потребує захисту. Надання нотаріально засвідченої заяви про надання згоди на укладення таких договорів іншим із подружжя буде підтвердженням того, що договір укладається за згоди іншого з подружжя, в інтересах двох із подружжя, та обидва з подружжя володіють інформацією щодо передання майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу.

Висновки. У випадку внесення до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу майна одним із подружжя як вкладу під час створення юридичної особи корпоративного типу вважається, що об'єкти права спільної сумісної власності передані до статутного капіталу за взаємною згодою подружжя. Тобто діє презумпція згоди подружжя. Будь-які дії одного з подружжя щодо розпорядження об'єктами права спільної сумісної власності з моменту реєстрації шлюбу вважаються такими, що вчинені за згодою іншого з подружжя, зокрема і внесення об'єктів права спільної сумісної власності як вкладу до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу.

Отримання нотаріально засвідченої заяви про надання згоди іншого з подружжя на укладення договорів, пов'язаних із набуттям корпоративних прав, є підтвердженням того, що договір укладається за згодою подружжя, та обидва з них володіють інформацією щодо передання майна, яке

належить їм на праві спільної сумісної власності, до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу. Отримання нотаріально засвідче-

ної заяви про надання згоди іншого з подружжя є гарантією зменшення випадків визнання у судовому порядку таких договорів недійсними.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кравчук В.М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : автореф. дисерт. ... докт. юридич. наук : 12.00.03 ; ЛДУВС. Харків. 2010. 38 с.
2. Луць В.В., Васильєва В.А., Кібенко О.Р., Спасибо-Фатєєва І.В. Корпоративне право України : підручник / за заг. ред. В.В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 384 с.
3. Оніщенко О.В. Сімейне право : навч. посіб. Київ : Видавництво Національного авіаційного університету «НАУ-друк», 2009. 112 с.
4. Харитонов Є.О. Сімейне право України : навчальний посібник. Київ : Істина, 2016. 200 с.
5. Постанова Верховного Суду України від 19 лютого 2014 року, судова справа № 6-5цс14. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/37520383> (дата звернення : 21.07.2014).
6. Ромовська З.В. Українське сімейне право : підручник: академічний курс. Правова єдність, 2009. 500 с.
7. Штыков Д.В. Категория «согласие» среди основных понятий в семейном праве Российской Федерации : автореф. диссерт. ... кандид. юрид. наук : 12.00.03 ; Тверский государственный университет. Москва, 2010. 30 с.
8. Боднар Т.В. Відсутність згоди як підстава визнання правочинів недійсними у сімейному праві України. *Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. Учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О.А. Пушкіна, 19-20 трав. 2017 р.* Харків : ХНУВС, 2017. С. 80–82.
9. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанови Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09> (дата звернення : 05.05.2016).
10. Вінтоняк Н.Д. Правова природа згоди подружжя при відчуженні корпоративних прав. *Розвиток сучасного приватного права в країнах Європи: Матеріали VIII Міжнародного цивільно-правового форуму (19-20 квітня 2018 р., м. Київ)*. Київ, 2018. С. 118–123.
11. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року № 296/5. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12> (дата звернення : 05.05.2016).
12. Крат В.І., Божок М.О. Методичні рекомендації щодо посвідчення договорів купівлі-продажу частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. Київ : Нотаріальна палата України, 2017. 10 с.
13. Д'ячкова Н.Я., Турчин Ф.А. Згода одного з подружжя на вчинення правочинів щодо спільного майна. *Право і безпека*. 2015. № 2(57). С. 160–165.

Вінтоняк Наталія Дмитрівна

НАБУТТЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ОДИМ ІЗ ПОДРУЖЖЯ

Статтю присвячено дослідженню правового регулювання корпоративних прав подружжя, набутих одним із подружжя за рахунок майна, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності. Розглянуто внесення майна, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, як вкладу до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу, як первісний спосіб набуття корпоративних прав, та укладення цивільно-правових договорів – як похідний. Приділено увагу згоді подружжя під час набуття корпоративних прав одним із подружжя.

Ключові слова: корпоративні права подружжя, набуття корпоративних прав, юридична особа корпоративного типу, вклад, статутний капітал, право спільної сумісної власності, згода одного з подружжя.

Винтоняк Наталья Дмитриевна

ПРИБРЕТЕНИЕ КОРПОРАТИВНЫХ ПРАВ ОДИМ ИЗ СУПРУГОВ

Статья посвящена исследованию правового регулирования корпоративных прав супругов, приобретенных одним из супругов за счет имущества, принадлежащего супругам на праве общей совместной собственности. Рассмотрено внесение имущества, принадлежащего супругам на праве общей совместной собственности, в качестве вклада в уставный капитал юридического лица корпоративного типа, как первоначальный способ приобретения корпоративных прав, и заключение гражданско-правовых договоров – как производный. Уделено внимание согласию супругов при приобретении корпоративных прав одним из супругов.

Ключевые слова: корпоративные права супругов, приобретение корпоративных прав, юридическое лицо корпоративного типа, вклад, уставной капитал, право общей совместной собственности, согласие одного из супругов.

Vintonya Nataliia

ACQUISITION OF CORPORATE RIGHTS BY ONE OF THE SPOUSES

The paper examines the issues of the legal regulation of spouses' corporate rights acquired by one of the spouses by means of marital property. The two ways of acquiring corporate rights have been discussed, namely investing marital property into the authorized share capital of a corporation as a primary way, and entering into civil agreements as a derivative way.

The issues regarding the acquisition of corporate rights by one of the spouses by means of investing marital property into the authorized share capital of a corporation without the other spouse's consent become more relevant in the dispute resolution practice. Consequently, this paper is aimed at finding ways to resolve the mentioned above issue by way of paying close attention to spousal consent. Clear and unambiguous definition of spousal consent will help to avoid the violation and abuse of rights of either spouse.

It has been investigated that in case one of the spouses invests marital property into the authorized share capital of a corporation on the stage of its incorporation as a predetermined contribution, then it is believed that such act implies mutual consent. In other words, it is presumed consent. Since the moment marriage is registered, any acts by either spouse pursuant to the right to dispose of the property (marital property, in this instance) are deemed to be performed by mutual consent, including investing marital property into authorized share capital of a corporation.

It has been justified that a notary certified consent of one of the spouses to the other spouse entering into civil agreements on acquiring corporate rights by means of investing marital property into the authorized share capital of a corporation serves as proof of being fully aware of the transfer of marital property. The discussed above notary certified consent reduces the risk of contracts on marital property transfer being voided by court.

Key words: corporate rights of spouses, acquisition of corporate rights, corporation, predetermined contribution, authorized share capital, share in authorized capital, shared property rights.